

5. maj 2020

Kransenedlæggelse ved 75-året for Furesø besættelse og befrielse.

Af Ole Bondo Christensen, Borgmester

Velkommen til markeringen af 75 års dagen for befrielsen.

På grund af coronasituationen kan vi i dag kun være 10 mennesker samlet. Til gengæld sender vi denne begivenhed live på kommunens hjemmeside, og jeg ved, at vores plejehjem har fået at vide, hvordan man kan følge med i transmissionen.

Vi har valgt at invitere vores lokalhistoriske foreninger, Ældresagen, Furesø fælles elevråd og vores to viceborgmestre .

Efter min indledende tale overdrager jeg ordet til Elin Damgaard fra Ældresagen og derefter til Ketty Træholt fra Farum lokalhistoriske forening. Afslutningsvis vil vi give ordet til Maj Steenslev, der går i 8. klasse på Ll. Værløse skole. Maj er også med i kommunes fælles skolesamråd – og vi har bedt Maj om at være den der lægge kransen ved mindestenen, når vi har afsluttet talerne – og sunget den gamle modstandssang – *Altid frejdig når du går*.

I går aftes for 75 år siden - den 4. maj 1945 kl. 20.35 - lød befrielsesbudskabet via BBC's dansksprogede nyhedsudsendelse: *“Her er London: I dette Øjeblik meddeles det, at Montgomery har oplyst, at de tyske Tropper i Holland, Nordvesttyskland og i Danmark har overgivet sig”*

Fem års tysk besættelse var slut. I hele landet brød jublen ud. Mørklægningsgardinerne blev hevet ned. Der blev sat lys i vinduerne – som mange af os også gjorde i går aftes.

De, der oplevede krigens gru og befrielsens glæde minder os om, at Danmark også tidligere har oplevet svære tider som den krise, vi står i nu.

Ved besættelsen i 1945 mistede vi fra den ene dag til den anden friheden. Vi måtte indrette os på nye måder, finde nye rutiner. Spærretiden satte grænser for hvor vi måtte opholde os, hvem vi måtte besøge og hvor mange vi måtte samles. Per Schultz Jørgensen har sagt, at der er meget ved coronakrisen, der minder ham om besættelsestiden, herunder en grundlæggende oplevelse af uvished over, hvor det hele skal ende. Men også en følelse af fællesskab og samfundssind og en vilje til at vi skal stå krisen igennem sammen.

Når vi i dag lægger en krans her ved mindestenen, vil vi tænke på de, der handler og tager ansvar for fællesskabet. Dengang som i dag. Livsmod kommer af, at handle og tage ansvar. Det mod havde de, der under besættelsen kæmpede for fred, frihed, demokrati og menneskerettigheder. Det mod har de der i dag gør en indsats for andre under coronakrisen - og det mod skal vi bære videre fra generation til generation. Derfor er det også så fint, at du er med her i dag Maj.

Jeg vil fortælle lidt om, hvordan Furesø oplevede besættelsen og befrielsen for 75 år siden.

I Farum og Værløse udløste frihedsbudskabet naturligvis også glæde og begejstring. Aftenens filmforestilling i Farum Bio; "Frihed, Lighed og Louise", blev afbrudt af det glade budskab, og publikum løb udenfor for at fejre befrielsen. Overalt blev der jublet, på fodboldbanen bag realskolen hujede drengene i den lune majaften, der blev tudet i bilhorn, man sang spontant frihedssangen: Gemte lækkerier blev fundet frem, spist og drukket. Overalt i Farum og Værløse mødtes mennesker spontant og fejrede freden. Den nat blev der ikke sovet meget - fem års undertrykkelse, angst og bekymring var forbi.

Allerede den 4. maj om aftenen - kort efter befrielsesbudskabet - gik de lokale modstandsgrupper i aktion. Alle modstandsfolk og medlemmer af de såkaldte ventegrupper skulle straks møde hos deres gruppefører. I Farum og Værløse fik de

om aftenen den 4.maj udleveret frihedskæmper-armbindet, instrukser om hvilke opgaver der skulle udføres dagen efter.

5. maj

Næste morgen den 5. maj blev borgerne vækket af kirkeklokkerne, der fra kl. 8 ringede i en time. Dannebrog blev hejst overalt. Havde man ikke en flagstang, fandt man hurtigt på alternativer. Det gjorde fx. mejeristen på mejeriet på Kålungsvej, der hang en granraffe ud fra mejeriets skorsten med Dannebrog på.

Butikker blev pyntet med flag og blomster, og skolerne blev lukket. Ikke af frygten for en smitte som i dag, men af ren glæde!

Borgere fra Furesø, der under besættelsen havde opholdt sig hos Den danske Brigade i Sverige, kom hjem med rigtig kaffe og chokolade og festede med familie og venner.

Mens folk fejrede befrielsen, gik modstandsfolkene i gang med deres opgaver. Her blev der efter et par dage oprettet kommandocentral på kommunekontoret på Farum Skole. Personer, der havde været involveret i "udansk" eller landsskadelig virksomhed, blev hentet ind til afhøring.

Modstandsfolkene skulle patruljere for at opretholde ro og orden, og vejspærringer blev etableret for at fange flygtende tyskere og landssvigere.

Mange rygter var i omløb, fx at et par hipo-folk havde gemt sig på Klaus Nars Holm. Der blev også givet ordre til, at to hipo-folk, der flygtede fra København, skulle standses ved Fiskebæk. Da de nægtede at standse, affyrede modstandsfolkene skud mod bilen, og den ene hipo-mand blev ramt i skulderen. Det fik dem til at standse.

Værløse Flyveplads

På Værløse Flyveplads befandt sig den 5. maj ca. 1000 tyske soldater og 1000 tyske flygtninge. Da medlemmer af modstandsgruppen Holger Danske samme dag ville overtage kommandoen af flyvepladsen, blev de afvist af bevæbnede tyske soldater. Den tyske kommandant ville kun overgive sig til de allierede styrker. Derfor tog modstandsfolkene fra Holger Danske kontakt til de engelske allierede, der holdt til i Kastrup Lufthavn. Derfra sendte englænderne et fly med en britisk officer til Værløse Flyveplads den 10. maj, som tyskerne kunne overgive sig til.

Dermed sluttede, langt om længe, fem års tysk besættelse i Værløse og Farum. Besættelsen var begyndt meget voldsomt og dramatisk, med de tyske jageres angreb på Værløse Flyveplads den 9. april 1940, hvor Godfredsen og Brodersen som bekendt blev skudt ned og dræbt.

Værløse og Farum under besættelsen

Både Farum og Værløse sognekommuner var dengang små samfund med henholdsvis 2500 og 2719 indbyggere. Man mærkede mest til den tyske tilstedeværelse omkring flyvestationen, hvor de ca. 1000 tyske soldater holdt til.

Men også danske nazister gav uro. I Hareskovby blev den gamle skovfogedbolig, Ravnehus, hjemsted for den nazistiske organisation LAT (Landarbejdertjenesten), oprettet af det danske naziparti. Her blev unge mænd oplært i nazistisk propaganda og uddannet til tropsførere. Disse skabte ballade, når de stødte sammen med egnens unge på Hareskov Pavillonen.

Inden befrielsen i maj var der kommet 215.000 flygtninge fra Tyskland til Danmark og 23.000 fra Østeuropa som var på flugt fra den sovjetiske hær. Ca. 1000 af disse flygtninge, hovedsageligt kvinder, børn og gamle, befandt sig ved krigens afslutning i Værløse. Sognerådsformand Hauch sørgede for, at de alle blev indkvarteret i Jonstruplejrens barakker. De sidste forlod Jonstrup i oktober 1949.

Befrielse, glæde og ny regering

Stearinlys i vinduerne er blevet et symbol på Befrielsen og traditionen lever den dag i dag, 75 år efter. Et andet fælles symbol er alsangen – fællesskabet om at synge, som vi også har set blomstre under den aktuelle coronakrise.

Historien gentager sig ikke - men vi skal lære af historien for at forstå nutiden og for at kunne sætte en god retning for fremtiden.

I dag takker vi dem, der under besættelsen kæmpede for et åbent, frit og demokratisk samfund. Mange ofrede livet for den kamp. Lad deres indsats være en forpligtelse og inspiration til os og de kommende generationer. At stå vakt om de værdier, som vores samfund bygger på. Det håber vi på. Det beder vi til.

Og med de ord vil jeg give ordet til Elin Damgaard fra Ældresagen her i Furesø